

Att säga nej!

– en övning i att säga nej till att bli rekryterad till kriminella gäng



Kort om materialet

Detta material utgörs av övningar vilka fokuserar på att öva strategier för att säga nej till att dras in i gängkriminalitet. Materialet är ett komplement till Polismuseets utbildningsmaterial om barn och unga som dras in i kriminella nätverk:

- [Om unga som dras in i kriminella gäng](#)
- [Min bästa vän – om unga som dras in i kriminella gäng](#)
- [Penningtvätt – om unga som tvättar pengar åt kriminella gäng.](#)

Övningsmaterialet är framtaget för att passa elever från **årskurs 4 och uppåt**. Syftet med materialet är att eleverna på ett konkret sätt ska få öva sig i hur de kan agera eller vad de kan säga om kriminella nätverk närmar sig dem. Den sista övningen syftar till att eleverna ska få reflektera kring hur man kan prata med en vuxen om något som känns jobbigt att berätta om.

Materialet kan användas av lärare, men också **andra vuxna** som möter barn och unga i sin yrkesutövning, exempelvis kuratorer, socialpedagoger, fritidsledare eller poliser kan använda materialet.

Hit kan du vända dig för att få hjälp och stöd:



Prata med en vuxen

– det kan vara en förälder, en lärare eller någon annan vuxen du litar på.



Kontakta polisen

– ring 114 14 eller 112 om det är akut. Du kan också lämna tips som kan hjälpa polisen på 114 14.



Kontakta Bris

– hos Bris får du prata med en kurator. Ring eller smsa 116 111. Du kan också mejla eller chatta på bris.se. Du är alltid anonym och behöver inte berätta vem du är, om du inte vill.

Att arbeta med materialet

Den första delen i övningen består av tre olika scenarios där kriminella nätverk försöker rekrytera en ung person. Det första scenariot, "Leo och Pizzan", handlar om en kontakt som tas i den fysiska världen, det andra, "Bilal och instagram" handlar om kontakt via sociala medier och det tredje scenariot, "Elsa och swishen" om rekrytering genom penningtvätt. Syftet med övningen är att ge eleverna konkreta förslag på vad de kan säga eller göra om kriminella gäng försöker få kontakt med dem, samt visa på olika sätt som nätverken får kontakt med barn och unga.

Övningarna kan genomföras genom att scenarierna kopieras ut och eleverna arbetar med dem i grupper. En viktig del är att låta eleverna delge varandra vad de har kommit fram till. På så sätt kan eleverna få fler förslag på hur man kan agera och vad man kan säga. Ett annat alternativ är att låta eleverna göra rollspel utifrån scenarierna eller att arbeta med de i helklass via projektor.

Sist i materialet finns scenariot "Leo vill berätta", som handlar om hur man kan berätta för en vuxen om att man har fått kontakt med ett kriminellt gäng. Fokus är på att hjälpa barnet i scenariot med sätt hur han kan inleda ett sådant samtal och vem barnet kan vända sig till.

I detta material finns inledningsvis kommentarer till respektive scenario till dig som lärare. Därefter finns scenarierna som kopieringsunderlag till eleverna.

Scenario 1: Leo och Pizzan

Leo och hans bästa kompis sitter på en bänk innan träningen. Två killar kommer fram till dem. Killarna är några år äldre. De börjar prata och skämta med Leo. Efter ett tag säger de att de vill bjuda Leo och hans kompis på pizza.

Kompisen skakar på huvudet men Leo tvekar. Vad ska han göra? Leo förstår att de är med i ett kriminellt gäng. Han vill egentligen inte följa med eftersom han känner sig rädd för att bli indragen i gänget. Men han vet inte hur han ska säga nej...

Diskutera:

Hur kan Leo säga nej till de äldre killarna?

KOMMENTAR:

I detta scenario får det kriminella nätverket kontakt med barnet/ungdomen på en fysisk plats. Scenariot utgår från hur det går till i Polismuseets film [Min bästa vän](#).

Försök få eleverna att komma med konkreta formuleringar om vad Leo kan säga för att säga nej till att följa med de äldre killarna. Påpeka att det är okej, och kanske också bra att ljuga.

Exempel på sådant som Leo skulle kunna säga:

"Jag har precis ätit."

"Vår träning börjar snart."

"Min tränare blir skitarg om vi kommer försent till träningen"

"Min pappa kommer snart och hämtar mig."

"Min mamma står där borta."

Belys också vikten av att Leo och kompisen berättar om vad som har hänt för en vuxen som de litar på, så att de kan få hjälp ifall det skulle hända igen. Leo kan också tipsa polisen, eller ta kontakt med BRIS, eller andra stödfunktioner.

Det är också bra att ta upp att barnet eller ungdomen i många fall känner personerna ur gängen sedan innan. Hur är det att säga nej i en sådan situation?

Scenario 2: Bilal och Instagram

Bilal tillbringar mycket tid på Instagram. Han gillar speciellt konto där en kille visar upp sitt liv. Killen visar upp sina snygga kläder och smycken. Nyligen har han köpt en ny bil. Bilal förstår att killen är med i ett kriminellt gäng. Bilal vet vilka konsekvenser det kan få att vara med i ett gäng, och skulle aldrig vilja vara med själv. Samtidigt tycker han är livsstilen är spännande och fortsätter därför att följa killen.

En dag ser han att ett nytt konto har börjat följa honom på Instagram. Det är den kriminella killen. Ganska direkt får Bilal ett direktmeddelande från killen. De skriver lite med varandra och snart skriver killen att han tycker att Bilal verkar skön och att han vill att de ska snacka mer. Killen skriver att Bilal ska ladda ner appen Signal, så att de kan prata mer där.

Bilal känner sig rädd. Vad vill killen prata med honom om? Han förstår att det finns en risk att killen kommer att säga åt honom att göra uppdrag åt gänget. Han vet inte hur han ska ta sig ur det här...

Diskutera:

- Vad kan Bilal göra nu?

KOMMENTAR:

Idag har rekryteringen på många sätt flyttat från fysiska platser till den digitala världen, genom exempelvis **sociala medier** och **krypterade chattar**. Den digitala rekryteringen gör att gängen kan få kontakt med ungdomar över hela landet och exempelvis hitta utförare till olika "uppdrag", såsom sprängningar eller skjutningar. Ibland är det barnet eller ungdomen själv som tar kontakt och ställer sig till gängets förfogande.

Exempel på vad Bilal skulle kunna göra:

- Inte ladda ner den krypterade chatten.
- Skriva att hans föräldrar måste godkänna vilka appar han kan ladda ner.
- Blockera killens konto.
- Inte svara på meddelandet.
- Stänga ner sitt konto/skaffa ett nytt konto.
- Rapportera killens konto till techplattformen, för att förhindra att killen försöker rekrytera andra barn och unga och/eller tipsa polisen.
- Prata med en vuxen för att få stöd i hur han ska göra.

Belys vikten av att Bilal behöver prata med en vuxen för att få hjälp och stöd. Det kan också vara bra att tillsammans med eleverna reflektera över varför Bilal följer kontot från början. Vad är det som lockar? Vilka risker kan det finnas med att konsumera innehåll från konton med prokriminella värderingar?

När det kommer till brott som sker i den digitala världen är det bra att påpeka för eleverna att det är bra att ta en printscreen eller fota av det som skrivs, då det skulle kunna användas som bevis i en eventuell brottsutredning.

LÄS MER!



På polisen.se finns mer information om rekrytering via sociala medier på sidan [Så kan den digitala rekryteringen av barn och unga till kriminalitet gå till](#).

Scenario 3: Elsa och swishen

Elsa går på högstadiet. Efter skolan är hon ofta på stan med sina kompisar. Nästan varje dag ber hon sina föräldrar att swisha pengar så att hon ska kunna köpa eller äta något. "Det känns som vi bara pratar via Swish" brukar hennes mamma skämta.

En dag i skolan sitter Elsa och pratar med en Adam som går i parallellklassen. Elsa tycker att Adam är rolig och ganska söt, men hon har sett att han hänger med äldre killar som hon tror är kriminella.

Adam frågar plötsligt om Elsa kan göra honom en tjänst. Han säger att han behöver swisha över 1500 till Elsa och att Elsa sedan ska swisha vidare pengarna till en av Adams kompisar. Elsa kommer få behålla 100 kronor som tack för hjälpen.

Elsa tycker inte att det känns bra. I skolan har de pratat om penningtvätt och hur kriminella gäng utnyttjar unga personer för att skicka vidare pengar som kommer från brott. Men hur ska Elsa säga nej till Adam...

Diskutera:

- Hur kan Elsa säga nej till det Adam ber om?

KOMMENTAR:

Det är vanligt att unga personer blir rekryterade till, eller erbjuder sig, att agera penningmålvakter. Om Elsa säger ja till att ta emot pengarna kan det på kort sikt få konsekvenser som att banken stänger av hennes bankkonto eller swish. På längre sikt kan hon komma att dömas för penningtvätt, men det finns också en risk i att hon blir allt mer indragen i gänget och ombeds eller tvingas att utföra andra brottsliga handlingar, exempelvis att gömma narkotika eller vapen.

Exempel på sådant som Elsa kan säga:

"Nej, jag vill inte."

"Mitt Swish funkar inte."

"Jag har glömt lösenordet till mitt BankID."

"Mina föräldrar kollar mitt Swish/bankkonto, och kommer undra var pengarna kommer ifrån."

"Jag måste gå på lektion nu".

Belys vikten av att Elsa behöver prata med en vuxen för att få hjälp och stöd.

I utbildningsmaterial [Penningtvätt – om unga som tvättar pengar åt kriminella gäng](#), kan eleverna fördjupa sig i ämnet. Materialet är framtaget för att passa elever i årskurs 7–9, men med lärarens anpassning kan delar av materialet även användas för såväl yngre som äldre elever.

LÄS MER!

På polisen.se finns information om hur [unga kan skydda sig från att utnyttjas som penningmålvakter](#).

Leo vill berätta

Det är kväll. Leo sitter i sitt rum och stirrar in i väggen. Tidigare på eftermiddagen satt Leo och hans bästa kompis på en bänk innan träningen. Då kom ett par killar kom fram och frågade om de skulle följa med och äta pizza. Leos kompis sa nej, men Leo följde med. Det var kul i början, men Leo förstod snabbt att killarna var gängkriminella.

Leo vet inte vad han ska göra. Han är rädd för att killarna kommer att ta kontakt med honom igen och be honom att göra olika uppdrag åt dem. Leo känner sig orolig och vill verkligen inte dras in i gänget. Han kikar ut från sovrummet och tittar på sin mamma som sitter i soffan och kollar på nyheterna. Han bestämmer sig för att han ska berätta för mamma. Men han står bara kvar och tittar. Det känns som om fötterna har frusit fast i marken. Han inte vet vad han ska säga eller hur han ska börja...

Frågor:

- Vad kan Leo säga till sin mamma?
- Vilka andra sätt finns för Leo att se till att mamman får veta vad som hänt, om han inte klarar av att säga det rakt ut?
- Vilka andra vuxna skulle Leo kunna berätta för, om han tycker att det är för jobbigt att berätta för sin mamma?

KOMMENTAR:

Scenariot utgår från Polismuseets film [Min bästa vän](#). I filmen ber Leo inte om hjälp utan han dras in i gänget.

Genom övningen kan eleverna ge varandra tips på hur man gör eller vad man kan tänka på när man behöver berätta något jobbigt som har hänt för en förälder eller annan vuxen. Hur kan man börja? Vad kan man säga? Finns det någon plats eller något tillfälle då det brukar vara lättare att prata? I bilen? På telefon?

Utifrån den andra frågan kan eleverna hjälpa varandra med alternativa sätt att att berätta om något som är svårt att prata om. Ett sätt kan till exempel vara att skriva ner det man vill berätta och sedan låta den vuxne läsa. Det finns också exempel på barn som chattar med en stödfunktion, såsom BRIS och sedan visar vad de har chattat om för den vuxne. Ibland kanske det kan kännas lättare att först berätta för någon annan, såsom en lärare eller en annan viktig vuxen, som sedan kan hjälpa till att berätta för föräldern.

Gällande frågan om vilka andra vuxna Leo hade kunnat prata med är det bra att vara konkret och uppmana eleverna att tänka på vilken eller vilka viktiga vuxna de själva kan prata med om något liknande händer dem.

LÄS MER!

[Lilla krisinformation](#) har en sida med tips till barn om vad de kan göra och hur de kan be om hjälp, när de känner sig oroliga, rädda och ledsna



Scenario 1: Leo och pizzan



Leo och hans bästa kompis sitter på en bänk innan träningen. Två killar kommer fram till dem. Killarna är några år äldre. De börjar prata och skämta med Leo. Efter ett tag säger de att de vill bjuda Leo och hans kompis på pizza.

Kompisen skakar på huvudet men Leo tvekar. Vad ska han göra? Leo förstår att de är med i ett kriminellt gäng. Han vill egentligen inte följa med eftersom han känner sig rädd för att bli indragen i gänget. Men han vet inte hur han ska säga nej...

Diskutera:

- **Hur kan Leo säga nej till de äldre killarna?**

Skriv ner förslag på vad Leo kan säga i pratbubblorna. Ni kan också ge förslag på saker som han kan göra.



*Kan ni komma på fler förslag på vad Leo kan säga eller vad han kan göra?
Skriv ner dem på baksidan!*



Scenario 2: Bilal och Instagram

Bilal tillbringar mycket tid på Instagram. Han gillar speciellt konto där en kille visar upp sitt liv. Killen visar upp sina snygga kläder och smycken. Nyligen har han köpt en ny bil. Bilal förstår att killen är med i ett kriminellt gäng. Bilal vet vilka konsekvenser det kan få att vara med i ett gäng, och skulle aldrig vilja vara med själv. Samtidigt tycker han är livsstilen är spännande och fortsätter därför att följa killen.

En dag ser han att ett nytt konto har börjat följa honom på Instagram. Det är den kriminella killen. Ganska direkt får Bilal ett direktmeddelande från killen. De skriver lite med varandra och snart skriver killen att han tycker att Bilal verkar skön och att han vill att de ska snacka mer. Killen skriver att Bilal ska ladda ner appen Signal, så att de kan prata mer där.

Bilal känner sig rädd. Vad vill killen prata med honom om? Han förstår att det finns en risk att killen kommer att säga åt honom att göra uppdrag åt gänget. Han vet inte hur han ska ta sig ur det här...

Diskutera:

- **Vad kan Bilal göra nu?**

Skriv ner förslag på vad Bilal kan göra eller skriva i rutorna.

Kan ni komma på fler förslag på vad Bilal kan göra eller vad han kan skriva till killen? Skriv ner dem på baksidan!



Scenario 3: Elsa och swishen



Elsa går på högstadiet. Efter skolan är hon ofta på stan med sina kompisar. Nästan varje dag ber hon sina föräldrar att swisha pengar så att hon ska kunna köpa eller äta något. "Det känns som vi bara pratar via Swish" brukar hennes mamma skämta.

En dag i skolan sitter Elsa och pratar med en Adam som går i parallellklassen. Elsa tycker att Adam är rolig och ganska söt, men hon har sett att han hänger med äldre killar som hon tror är kriminella.

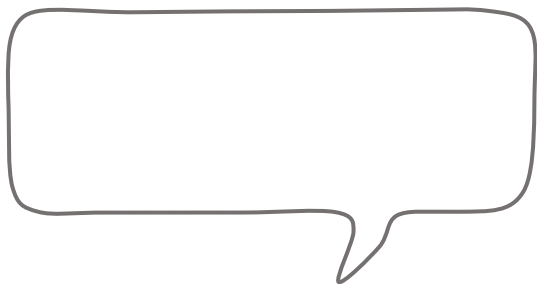
Adam frågar plötsligt om Elsa kan göra honom en tjänst. Han säger att han behöver swisha över 1500 till Elsa och att Elsa sedan ska swisha vidare pengarna till en av Adams kompisar. Elsa kommer få behålla 100 kronor som tack för hjälpen.

Elsa tycker inte att det känns bra. I skolan har de pratat om penningtvätt och hur kriminella gäng utnyttjar unga personer för att skicka vidare pengar som kommer från brott. Men hur ska Elsa säga nej till Adam...

Diskutera:

- **Hur kan Elsa säga nej till det Adam ber om?**

Skriv ner förslag på vad Elsa kan säga eller göra i pratbubblorna.



*Kan ni komma på fler förslag på vad Elsa kan säga eller vad hon kan göra?
Skriv ner dem på baksidan!*



Leo vill berätta



Det är kväll. Leo sitter i sitt rum och stirrar in i väggen. Tidigare på eftermiddagen satt Leo och hans bästa kompis på en bänk innan träningen. Då kom ett par killar fram och frågade om de skulle följa med och äta pizza. Leos kompis sa nej, men Leo följde med. Det var kul i början, men Leo förstod snabbt att killarna var gängkriminella.

Leo vet inte vad han ska göra. Han är rädd för att killarna kommer att ta kontakt med honom igen och be honom att göra olika uppdrag åt dem. Leo känner sig orolig och vill verkligen inte dras in i gänget. Han kikar ut från sovrummet och tittar på sin mamma som sitter i soffan och kollar på nyheterna. Han bestämmer sig för att han ska berätta för mamma. Men han står bara kvar och tittar. Det känns som om fötterna har frusit fast i marken. Han inte vet vad han ska säga eller hur han ska börja...

Frågor:

- Vad kan Leo säga till sin mamma?
Ge exempel på formuleringar som han kan börja med och vad han kan säga.
- Vilka andra sätt finns för Leo att se till att mamman får veta vad som hänt, om han inte klarar av att säga det rakt ut?
- Vilka andra vuxna skulle Leo kunna berätta för, om han tycker att det är för jobbigt att berätta för sin mamma?